

EĞİTİMCİLERİN COVID-19 SALGIN SÜRECİNDE OKUMA DAVRANIŞ VE MOTİVASYONLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Bircan EYÜP¹, Mustafa Kerem KOBUL², Fatma ALTUN³

1 Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, bircaneyup@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8061-1159.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, kerem.kobul@samsun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7744-0712.

3 Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, faltun@trabzon.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8523-7768.

Geliş Tarihi: 29.08.2020 Kabul Tarihi: 15.06.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.787666

Öz: Bu çalışmada, eğitimcilerin COVID-19 salgın sürecindeki okuma davranış ve motivasyonlarının çeşitli değişkenlerle incelenmesi amaçlanmaktadır. Kesitsel tarama desenindeki bu çalışmanın örneklemini Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan 319 eğitimci (233 öğretmen, 86 akademisyen) oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, Bilgi Formu ve Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği ile toplanmıştır. Yapılan analizlerde, çalışmaya katılan eğitimcilerin %39.6'sının salgın öncesine göre daha fazla, %16.9'unun ise daha az okuduğu tespit edilmiştir. Salgın sürecinde eğitimcilerin en fazla tercih ettikleri türler sırasıyla; kurgusal yazılar, bilimsel yazılar, düşünce yazıları, kişisel gelişim ve şiir olarak belirlenmiştir. Okuma motivasyonunun "yeterlilik" alt boyutunda akademisyenlerin öğretmenlerden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı görülmüştür. Kadınların "benlik" alanındaki okuma motivasyonlarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan eğitimcilerin okuma motivasyonlarının "benlik", "yeterlilik" ve "diğer alanlardaki başarı" alt boyutlarında COVID-19 salgın sürecindeki okuma sıklığına göre anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; eğitimcilerin okuma motivasyonları bireysel faktörlerden olduğu kadar COVID-19 gibi olağanüstü bir çevresel faktörden kaçınılmaz olarak etkilenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenler, akademisyenler, COVID-19, okuma motivasyonu, okuma davranışları.

AN INVESTIGATION OF EDUCATORS' READING BEHAVIORS AND MOTIVATIONS DURING THE COVID-19 OUTBREAK PROCESS IN TERMS OF CERTAIN VARIABLES

Abstract:

This study aims to investigate educators' reading behaviors and motivation during the COVID-19 pandemic with respect to certain variables. Subjects of this cross-sectional study were recruited from 319 educators (233 teachers and 86 faculty members) working in various regions of Turkey. The data of the study were collected using the Information Form and the Adult Reading Motivation Scale. The data were analyzed using SPSS v. 22 and the analysis revealed that 39.6% of the educators who participated in the study read more and 16.9% read less than they read before the epidemic. The genres mostly preferred by educators during the pandemic were found to be fiction, scientific writings, think pieces, personal development, and poetry, respectively. Statistically significant difference was found in the "efficacy" sub-dimension of reading motivation which indicates academicians got significantly higher scores from teachers. Women's reading motivation in the "identity" sub-dimension was found significantly higher than men. Significant differences were obtained in the "identity", "competence" and "success in other fields" sub-dimensions of the reading motivation of the educators with respect to their reading frequency during the pandemic. The results indicate that educators' motivation to read was influenced by individual factors along with this truly extraordinary circumstances of COVID-19 pandemic.

Keywords: Teachers, faculty members, academics, COVID-19, reading motivation, reading behaviors.

Giriş

İnsanlık tarihinde geniş coğrafyalara yayılmış, toplu ölümler ve çeşitli sağlık sorunlarına neden olmuş çok sayıda salgın yaşanmıştır. Britanya Adaları'nda 664 vebası (MÖ 668-664), Avrupa'da veba salgını (MÖ 542-541) ile Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da görülen Antoninus vebası (180-165) gibi milattan önceye dayanan ve kaydedilmiş salgınlarla birlikte her yüzyılda insanlar, derin etkileri olan çok sayıda salgınla baş etmek zorunda kalmıştır (Aslan, 2020). Nitekim günümüzde de tüm teknolojik gelişmelere ve sağlık alanındaki ilerlemelere rağmen salgın hastalıkları devam etmektedir. 2003'te Singapur ve Tayvan'daki SARS-CoV, 2015'te Kore'de gözlenen MERS-CoV salgınları bunlara örnek gösterilebilir (WHO, 2020). Bu salgın hastalıklarından

biri de günümüz dünyasının karşılaştığı COVID-19 salgınıdır. Pnömoni salgını olarak bilinen COVID-19, Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan kentinde yeni tip bir koronavirüsün neden olması sonucu ortaya çıkmıştır (Zheng, Ma, Zhang ve Xie, 2020) ve Çin'de hızla yayılmaya başlamıştır. 12 Şubat 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yeni koronavirüsün neden olduğu hastalığı resmi olarak koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) olarak adlandırmıştır. (Zu, Jiang, Xu, Chen, Ni, Lu ve Zhang, 2020). Hastalık, Çin dışında dünyanın pek çok ülkesinde hızla yayılmaya başladıktan sonra Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) 11 Mart 2020'de yeni koronavirüs (COVID-19) salgınını bir pandemi olarak ilan etmiştir.

Tarihte dünya üzerinde çeşitli salgınlar yaşanmış olsa da (Nadeem, 2020) günümüz insanı bu kadar geniş alana yayılan bir salgınla ilk defa karşı karşıya gelmiştir. Hastalığın yayılması nedeniyle milyonlarca insan hastalığa yakalanmakta ve yüz binlerce insan hayatını kaybetmektedir (WHO, 2020). Salgının bu olumsuz sonuçlarının ne zaman sonlanacağı da bilinmemektedir. Hızlı bir yayılma gösteren bu durum özellikle başlangıçta bütün dünyada panik havası oluşturmuştur. Dünya genelinde pek çok hükümet virüsün yayılmasını kontrol altına alabilmek adına çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Çoğu ülke, savaş zamanları dışında düşünülemez kadar katı sosyal kısıtlamaları uygulamak zorunda kalmıştır (Bol, Giani, Blais ve Loewen, 2020). Eğitim ve sağlık başta olmak üzere ekonomi, sosyal ve kültürel hizmetler, turizm gibi birçok alanda çeşitli önlemler alınarak uygulamaya konulmuştur (Demir Öztürk, Kuru ve Demir Yıldız, 2020). Bu uygulamaların başında evden dışarı çıkma yasakları, eğitim kurumlarının ve bazı işyerlerinin kapatılması, esnek çalışma saatleri, toplu etkinliklerin iptal edilmesi, uluslararası ve şehirler arası ulaşımın yasaklanması veya sınırlandırılması, toplu taşımada sınırlılıklar gelmektedir (Hale, Angrist, Kira, Petherick, Philips ve Webster, 2020).

Türkiye'de ise ilk salgın vakası 11 Mart 2020 tarihinde İstanbul'da görünmüştür (Sağlık Bakanlığı, 2020). İlk vakanın hemen ardından Türkiye'de de diğer ülkelerde alınan birçok tedbir aşamalı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. İlk alınan önlemlerin başında okulların iki, üniversitelerin üç hafta süre ile kapatılması olmuştur. Ancak daha sonra hastalığın yaygınlaşmasıyla birlikte bu süre önce otuz güne daha sonra da dönemin sonuna kadar uzatılmıştır (Özer, 2020). Bu sebeple COVID-19 salgınının en çok etkilediği kurumlardan biri de eğitim kurumları olmuştur. Bu süreçte eğitim öğretim, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından dijital eğitim platformu olan EBA üzerinden yürütülmüştür. Üniversitelerde de her üniversite kendi bünyesinde oluşturduğu online ders platformları doğrultusunda uzaktan eğitime geçmiştir (Güngörer, 2020, 399-400). Salgın sebebiyle okulların kapatılması ve uzaktan eğitime geçilmesi milyonlarca öğrenciyi etkilemiştir. Öğrencilerin eğitim öğretimlerine devam edebilmeleri ve bu süreci sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmeleri adına pek çok ülkede çeşitli çalışmalar yürütülmüştür (Daniel, 2020).

Salgın süreci aynı zamanda binlerce eğitimciyi de etkilemiş ve özellikle bir anda okulların kapatılmasıyla eğitimciler ilk başta rolleri konusunda bir bilinmezliğin içine girmişlerdir (Beteille, Ding, Molina, Pushparatnam ve Wilichowski, 2020). Devamında ise birçok eğitimci daha önce hiç tecrübe etmediği uzaktan eğitim sürecinin içerisinde kendisini bulmuş ve çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır (Altunel, 2020). Ellerindeki planları uzaktan eğitim için yetersiz olan, yeni teknolojileri hızlıca öğrenmek durumunda kalan ve öğrencileriyle öğretimi sınırlı şekilde evden devam ettirmeye çalışan eğitimciler modern çağın en travmatik ve dönüştürücü olayını deneyimlemişlerdir (Baird, 2020).

Eğitimcilerin bu stresli deneyimi yaşarken gündemi takip edebilmek, yaşananları anlayabilmek, yeni teknolojileri öğrenebilmek, ders içeriklerini hazırlayabilmek, öğrencilerine psikolojik olarak destek olabilmek, mesleki ve kişisel gelişimlerini sağlayabilmek adına başvurdukları eylemlerin başında okumak gelmektedir (Sharma ve Sing, 2005). Zira, bilgi çağında okuma ile bireyler bilgiye en kısa yoldan ulaşabilmektedirler (Ungan, 2008). Özellikle de günümüzde dijitalleşen dünya ile birlikte insanlar okuma konusunda neredeyse sınırsız bir kaynağa sahiptir. Bu da mesleklerinin en önemli gerekliliklerinden biri olan okuma eylemini gerçekleştirebilmeleri adına okunacak kaynaklara ulaşma konusunda eğitimcilere çok daha büyük imkânlar sunmaktadır. Nitekim yüzyıllardır çoğunlukla kâğıt üzerinden sürdürülen okuma eylemi, artık dijital metinler üzerinde de sürdürülebilmektedir (Odabaş, Odabaş ve Binici, 2019). COVID-19 sürecinde özellikle okulların kapatılması ve evlerde eğitime devam edilmesi eğitimcilerin dijital dünya ile daha çok zaman geçirmelerine neden olmuştur. Ortaya çıkan bu durumun eğitimcilerin okuma davranışlarında ne ölçüde değişikliğe sebep olduğuna dair kapsamlı veriler mevcut değildir. Eğitimcilerin bu süreçte nereden (dijital, basılı vb.) okumayı tercih ettikleri ve ne tür metinler okumayı seçtiklerini görmek aslında nasıl bir süreçten geçtiklerini, süreci nasıl değerlendirdiklerini ve okuma eğilimlerini görmek açısından yol gösterici olabilir. Öyle ki her okuyan kişi farklı amaçlarını gidermek için okuma eylemine başvurur (Günay, 2008). Bu bakımdan eğitimcilerin tercih ettikleri türler süreçteki beklentilerini, amaçlarını görmek açısından da önemlidir. Ayrıca ilk defa bu kadar uzun süre evde kalarak iş ve özel hayatını devam ettiren eğitimcilerin okuma sıklıklarının süreçten etkilenip etkilenmediği de merak edilen konular arasında yer almaktadır. Çünkü genellikle “Neden okumuyoruz?” sorusuna verilen cevaplar arasında ilk sıralarda zaman faktörü yer almaktadır (Özden, 2018). Bu bağlamda salgın sürecinde evde daha çok zaman geçirmek durumunda kalan eğitimcilerin okuma eylemine de daha çok vakit ayırmaları beklenmektedir. Ancak alanyazında bununla ilgili bir çalışmaya rastlanmış olup çalışmada da salgın sürecinde öğretmenlerin okuma eylemine daha çok zaman ayırdığını tespit edilmiştir (Kaya, Kaya ve Bindak, 2020).

İnsanların psikolojilerini derinden etkileyen böyle bir süreçte eğitimcilerin bu eylemi gerçekleştirebilmeleri için motivasyonlarının da yüksek olması önemlidir. Nite-

kim “sürekli, sonu olmayan, alçalıp yükselen” (Maslow, 1970) ve “etki veya etkilere yol açan eyleme yönelik bir eğilimin uyandırılması” (Atkinson, 1958) olarak tanımlanan motivasyon okuma eylemi noktasında da kendini göstermektedir. Zira okuma motivasyonu, “bireylerin okumaya ayıracakları zamanı, okuma eğilimlerini, okuma sürecinde gösterecekleri çabayı etkileyen; okumaya yönelik ilgi ve merakı oluşturan temel bir yapıdır” (Yıldız ve Aktaş, 2015). Bireyin okuma eylemini gerçekleştirebilmesi ve sürdürebilmesi için onu harekete geçirecek unsurların olması gerekmektedir. Bu doğrultuda Guthrie ve Wigfield (2000) okuma motivasyonunu “okuma süreçlerini, sonuçlarını ve konularını etkileyen bireysel hedefler, değerler ve inançlar” şeklinde tanımlamaktadır. Okuma motivasyonunu sağlamada belirleyici olan etmenler Wigfield ve Guthrie (1995’ten aktaran; Kurnaz ve Yıldız, 2015) tarafından üç kategori ve on bir alt boyutta kavramlaştırılmıştır. İlk kategori yeterli ve okuma becerisi kategorisidir. Bu kategori altında okuma öz yeterliği, okuma sorunu ve okumadan kaçınma ele alınmaktadır. İkinci kategori ise başarı değeri ve amaçlardır. Bu kategori altında okuma merakı, okuma ilgisi, okumanın önemi, okuma rekabeti, kabul görme için okuma ve not için okuma noktalarına değinilmektedir. Son kategori ise okumanın sosyal yönüdür. Bu kategoride ise sosyal nedenler için okuma ve uyum için okuma hususları ele alınmaktadır. Yetişkin okuyucular üzerine yaptıkları çalışmalarında Schutte ve Malouff (2007) ise okuma motivasyonunu benliğin bir parçası olarak okuma, okuma yeterliliği, tanınmak için okuma ve diğer alanlarda başarılı olmak için okuma şeklinde dört boyutta ele almışlardır. Bu sınıflandırmalara bakıldığında bireyin okuma motivasyonu üzerinde hem içsel hem de dışsal faktörlerin belirleyici olduğu görülmektedir.

Salgın sürecinin yaşatmış olduğu psikolojik durumların yanı sıra eğitimcilerin mesleki olarak da yaşamış oldukları zorluklar ve yeni tecrübeler dikkate alındığında okuma davranış ve motivasyonlarının bu süreçte nasıl etkilendiği sorusu üzerinde durulması gerekmektedir. Salgın sürecinde üzerinde durulan psikolojik konular arasında yer alan benlik, yeterlilik, tanınma, sosyalleşme, başarı gibi kavramların okuma motivasyonunun da boyutlarını oluşturması bu sorunun cevabını daha da merak edilir hâle getirmektedir. Ayrıca okuma konusunda öğrencilere aileden sonra en çok örnek olması beklenen eğitimcilerin bu zorlu süreçte okuma davranışlarının ve motivasyonlarının nasıl etkilendiğini de görmek açısından çalışmanın bulguları önemsenmektedir. Bunların yanı sıra alanyazın incelendiğinde COVID-19 salgın sürecinde eğitimcilerin okuma davranışlarını inceleyen sadece bir çalışmaya rastlanılırken (Kaya, Kaya ve Bindak, 2020) okuma motivasyonlarını araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Hatta salgın süreci ile ilgili eğitimcilere yönelik yapılan çalışmaların da çok az sayıda olduğu görülmüştür (Çakın ve Külekçi-Akyavuz, 2020; Koçoğlu, Ulu Kalın, Tekdal, ve Yiğen, 2020; Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Oysaki bu süreçte eğitimde başarıya ulaşmada en etkili olacak kişilerin başında eğitimciler gelmektedir. Bu bakımdan çalışma diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bir diğer nokta ise alanyazında çocuk gruplarının okuma motivasyonlarını belirlemeye yönelik çalışmalar mevcutken (Guthrie ve Humenick, 2004; Schiefele, Schaffner, Möller, ve Wigfield, 2012; Wigfield ve Asher, 1984)

yetişkinlerin okuma motivasyonunu araştıran çalışmaların sayısının çok az olmasıdır (Blyseth, 2015; Schutte ve Malouff, 2007). Benzer şekilde okuma davranışları açısından da alanyazında yapılan çalışmaların daha çok çocuk gruplarına ya da öğretmen adaylarına yönelik olduğu görülmüştür (Arı ve Demir, 2013; Özcan, Batur ve Sağcan, 2019; Özden, 2018, Şengül Bircan, 2017). Öğretmenlerin ya da akademisyenlerin okuma davranışlarını araştıran çalışmaların çok az sayıda olduğu belirlenmiştir (Konan ve Oğuz, 2013; Sever, Karagül, Güldenoğlu, 2017). Tüm bu açılarından bakıldığında çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, COVID-19 salgın sürecinde eğitimcilerin okuma davranış ve motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Eğitimcilerin COVID-19 salgın sürecinde kitap okuma durumları (sıklıkları), tercih ettikleri metin ve baskı türleri nelerdir?
2. Eğitimcilerin COVID-19 salgın sürecinde okuma motivasyonlarında meslek grupları ve cinsiyete göre anlamlı farklılık var mıdır?
3. Eğitimcilerin COVID-19 salgın sürecinde okuma sıklıkları ile okuma motivasyonları arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Grubu

Kesitsel tarama desenine uygun olarak tasarlanan bu çalışmada, araştırma grubu uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi ile oluşturulmuştur. Uygun örnekleme; zaman, para ve iş gücü gibi sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Bu durumun sonuçların genellenmesi açısından bir sınırlılık oluşturabileceği fakat kontrol altına alınabileceği belirtilmiştir (Barker, Pistrang ve Elliott, 2002). Bu amaçla bu çalışmada örneklemin geniş tutulması ve analizler sırasında istatistiksel olarak örneklemin genellenebilirliğinin test edilmesi gibi yöntemler uygulanmıştır.

Araştırma grubunda 319 (Kadın=221, %69.3; Erkek=98, %30.7) eğitimci bulunmaktadır. Katılımcıların 233'ünü (%73) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda çalışan öğretmenler, 86'sını (%27) üniversitelerde görev yapan akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan eğitimcilerin 182'si (%57.1) lisans, 137'si (%42.9) ise lisansüstü mezundur. Araştırma grubundaki eğitimcilerin 129'u (%40.4) evli iken 190'ı (%59.6) evli değildir. Katılımcıların 158'i (%49.5) çocuk sahibi olmadığını belirtirken, 56 (%17.6) eğitimcinin bir, 80'inin (%25.1) iki ve 25'inin (%7.8) üç ve üzeri çocuk sahibi olduğu belirtilmiştir. Araştırma grubundaki eğitimcilerin yaş ortalaması 35.67'dir (SS=10.34).

Veri Toplama Araçları

Bilgi Toplama Formu: Araştırma grubuna ait bazı demografik bilgilerin ve salgın sürecindeki kitap okuma davranışlarının tespit edilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Oluşturulan formda yaş, cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi, medeni hâl ve çocuk sayısının yanı sıra COVID-19 döneminde kitap okuma sıklığı, okunan metin türü ve tercih edilen baskı çeşidine dair sorular da yer almaktadır.

Yetişkin Okuma Motivasyonu Ölçeği: Schutte ve Malouff (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmış (Yıldız, Yıldırım, Ateş ve Çetinkaya, 2013) versiyonu kullanılmıştır. Yapılan uyarlama çalışması sonrasında toplam 19 maddeden oluşan, dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu faktörlerden “Benlik” boyutu; ben kavramının bir parçası olarak okuma ve okuyucu olmanın önemine dikkat çekmektedir. “Yeterlilik” boyutu ise yeterli bir okuyucu olmaya vurgu yaparken, “Tanınma” boyutu, okuma performansının diğerleri tarafından bilinmesine ve iyi bir okuyucu olarak kabul görmeye yönelik eğilimleri ifade etmektedir. Son boyut olan “Diğer” ise okumayı diğer alanlarda başarılı olmak için kullanmaya yönelik eğilimleri ifade etmektedir. DFA sonucunda ölçeğin yapı geçerliliğinin kabul edilebilir değerlere sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2/df = 2.51$, GFI=.87, AGFI=.83, CFI=.86, RMSEA=.077, RMR=.055). Ölçeğin güvenirlik analizleri sonucunda toplam form için elde edilen Cronbach alfa katsayısı .86 iken, alt ölçekler için sırasıyla $\alpha_{benlik} = .82$, $\alpha_{yeterlilik} = .60$, $\alpha_{taninma} = .78$ ve $\alpha_{diğer} = .72$ 'dir. Test tekrar test güvenirliğinden elde edilen korelasyonlar ise sırasıyla .79, .80, .74 ve .68 olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın örneklemini için ölçeğin geçerlik ve güvenirlik değerleri tekrar sınanmıştır. Bu örneklem için elde edilen Cronbach alfa güvenirlik kat sayısı .88'dir. Alt boyutlar için bu değer sırasıyla $\alpha_{benlik} = .83$, $\alpha_{yeterlilik} = .74$, $\alpha_{taninma} = .82$ ve $\alpha_{diğer} = .70$ 'dir. Ölçeğin bu örneklem için gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda, Yıldız ve arkadaşları (2013) ile benzer şekilde dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir (KMO= .88, Barlett $\chi^2 = 2778.38$, $sd = 171$, $p = .000$). Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri ($\chi^2/df = 2.92$, GFI=.88, AGFI=.84, CFI=.88, RMSEA=.08, SRMR=.06) ise bu örneklemin belirtilen dört faktörlü yapıya uygun olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Süreci ve Analizi

Bu çalışma için öncelikle Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 81614018-000-E.261 sayılı onay alınmıştır. Dünyada COVID-19 salgını konusyla ilgili yapılan pek çok çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın verileri de online platformda oluşturulan soru formları ile toplanmıştır. “Bilgilendirilmiş onam formu” eşliğinde, veri toplama araçları ile oluşturulan formun bağlantı adresi katılımcıların telefon veya e-posta adreslerine gönderilmiştir. Verilerin tamamı aktif olarak görev yapan eğitimcilerden toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 23.0 paket programı ile yapılmıştır. Bilgi formunda elde edilen veriler tanımlayıcı istatistik teknikleri ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan eğitimcilerin okuma motivasyonu

ölçeğinin tümünden (Basıklık= .30, Çarpıklık= -.50) ve alt ölçeklerinden (Basıklık_{Benlik} = .52, Çarpıklık_{Benlik} = -.76; Basıklık_{Yeterlilik} = -.16, Çarpıklık_{Yeterlilik} = -.40; Basıklık_{Tanınma} = -.78, Çarpıklık_{Tanınma} = .03; Basıklık_{Diğer} = -.26, Çarpıklık_{Diğer} = -.53) aldıkları puanların normal dağılıma uygun olduğu (De Vaus, 2002; Tabachnick ve Fidell, 2013) tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak eğitimcilerin okuma motivasyonuna dair farklılıklar bağımsız *t* testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak incelenmiştir.

Bulgular

Çalışmada öncelikle eğitimcilerin COVID-19 salgını sürecine ilişkin okuma davranışları incelenmiştir. Bu kapsamda eğitimcilerden salgını sürecindeki okumalarını salgın öncesiyle kıyaslamaları istenmiş, ayrıca eğitimcilere tercih ettikleri yayın ve baskı türü sorulmuştur. Elde edilen sonuçlar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Eğitimcilerin COVID-19 Döneminde Kitap Okuma Davranışlarına Ait Bulgular

Değişkenler	f	%
COVID-19 Sürecindeki Kitap Okuma Durumu		
Salgın Öncesine Göre Daha Az	54	16.9
Salgın Öncesi ile Aynı	142	44.5
Salgın Öncesine Göre Daha Fazla	123	38.6
Baskı Türü Tercihi		
Dijital	22	6.9
Kâğıt	196	61.4
Her ikisi	101	31.7
Tercih Edilen Tür*		
Kurgusal (Roman, Öykü, Tiyatro vb)	171	53.6
Bilimsel (Makale, Araştırma, Rapor vb)	151	47.3
Düşünce (Gazete, Deneme vb)	70	21.9
Kişisel Gelişim	64	20.1
Şiir	17	5.3

*Katılımcılar birden fazla türü işaretleyebilmişlerdir, yüzdeler toplam 319 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 1’e göre eğitimcilerin %44.5’i salgın öncesi döneme göre aynı düzeyde okuduğunu belirtirken, %16.9’u daha az okuyabildiğini ve %38.6’sı ise daha fazla okuduğunu belirtmiştir. Eğitimcilerin çoğunun (%61.4) kâğıt baskıdan okumayı tercih ettiği görülmektedir. Eğitimcilerin salgını sürecinde okumayı tercih ettikleri türler ise sırasıyla kurgu yazıları (%53.6), bilimsel eserler (%47.3), düşünce yazıları (%21.9), kişisel gelişim (%20.1) ve şiir (%5.3) olarak bildirilmiştir.

Eğitimcilerin salgın öncesine göre okuma durumları (daha az, aynı ve daha fazla) dikkate alındığında okuma motivasyonlarındaki farklılıklar tek yönlü ANOVA ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir. Analiz öncesinde testin varsayımları kontrol edilmiştir. Bağımlı değişkenin normal dağılıma uyduğu veri analizi bölümdeki basıklık ve çarpıklık değerlerinde görülmektedir. Bunun yanı sıra varyans homojenliğinin sağlandığı görülmüş. Varyans homojenliği sağlandığı için Post Hoc tekniklerinden Tukey seçilmiştir.

Tablo 2. COVID-19 Salgın Sürecindeki Okuma Sıklığı ile Okuma Motivasyonu Arasındaki İlişkiler

YOM Alt Faktörleri	Faktör	KT	sd	KO	F	p	η^2
Benlik	Gruplar arası	8.89	2	4.44			
	Grup içi	136.11	316	.43	10.32	.000	.06
	Toplam	144.99	318				
Yeterlilik	Gruplar arası	7.31	2	3.66			
	Grup içi	186.62	316	.59	6.19	.002	.04
	Toplam	193.93	318				
Tanınma	Gruplar arası	2.01	2	1.01			
	Grup içi	390.67	316	1.24	.81	.444	-
	Toplam	392.69	318				
Diğer	Gruplar arası	4.12	2	2.06			
	Grup içi	174.53	316	.55	3.73	.025	.02
	Toplam	178.65	318				

Tablo 2’de özetlenen analiz sonucuna göre, eğitimcilerin okuma motivasyonu alt faktörlerinden “benlik” ($F_{(2,318)} = 10.32, p < .05, \eta^2 = .06$), “yeterlilik” ($F_{(2,318)} = 6.19, p < .05, \eta^2 = .04$) ve “diğer” ($F_{(2,318)} = 3.73, p < .05, \eta^2 = .02$) puanları arasında anlamlı farklar tespit edilmiştir. Farkın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey testi sonucunda, COVID-19 salgın öncesine göre daha çok okuyanların “benlik” alt faktöründen aldıkları puanların ($Ort = 4.09 \pm .49$), aynı düzeyde okuduğunu belirtenlerden ($Ort = 3.73 \pm .77$) ve daha az okuduğunu belirtenlerden ($Ort = 3.83 \pm .65$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde salgın sürecinde daha fazla okuduğunu belirtenlerin “yeterlilik” alt faktöründen aldıkları puanların ($Ort = 3.88 \pm .64$), aynı düzeyde okuyan ($Ort = 3.60 \pm .84$) ve daha az okuyan gruptan ($Ort = 3.52 \pm .83$) anlamlı şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. “Diğer” alt faktöründeki farklılığın ise salgın sürecinde daha çok okuyanların ($Ort = 4.08 \pm .69$) aynı düzeyde okuyulardan ($Ort = 3.83 \pm .77$) daha yüksek puanlara sahip olmasının sebep olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Eğitimcilerin Okuma Motivasyon Puanlarında Meslek Grubuna Dayalı Farklılıklar

YOM Alt Faktörleri	Meslek Grubu	n	Ort.	SS	t	sd	p
Benlik	Akademisyen	86	3.88	.60	-11	317	.916
	Öğretmen	233	3.89	.70			
Yeterlilik	Akademisyen	86	3.85	.72	2.19	317	.029*
	Öğretmen	233	3.63	.80			
Tanınma	Akademisyen	86	2.76	1.11	-1.88	317	.061
	Öğretmen	233	3.02	1.11			
Diğer	Akademisyen	86	3.99	.67	.80	317	.427
	Öğretmen	233	3.91	.78			

* $d = .29$

Akademisyen ve öğretmenlerin okuma motivasyonları arasındaki farklılıklar bağımsız t testi ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olması karşılaştırılan gruplardaki $n > 30$ varsayımının sağlanması bu testin uygun olduğunu göstermektedir. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'e göre akademisyen ve öğretmenlerin sadece "yeterlilik" alt faktöründe anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t = 2.19$, $p < .05$, $d = .29$). Bu farklılık, akademisyenlerin bu alt faktörde aldıkları puanların (Ort. = $3.85 \pm .72$), öğretmenlerden (Ort. = $3.63 \pm .80$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Okuma motivasyonu ölçeğinin diğer alt faktörlerinde ise akademisyen ve öğretmenler arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 4. Kadın ve Erkek Eğitimcilerin Okuma Motivasyon Puanlarındaki Farklılıklar

YOM Alt Faktörleri	Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	sd	p
Benlik	Kadın	221	3.95	.66	2.69	317	.008*
	Erkek	98	3.73	.68			
Yeterlilik	Kadın	221	3.67	.79	-.73	317	.468
	Erkek	98	3.74	.77			
Tanınma	Kadın	221	2.96	1.13	.39	317	.699
	Erkek	98	2.91	1.07			
Diğer	Kadın	221	3.97	.76	1.37	317	.171
	Erkek	98	3.85	.73			

* $d = .33$

Son olarak araştırma grubunda yer alan eğitimcilerin okuma motivasyonlarının cinsiyete dayalı olarak farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız *t* testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 4'te özetlenmiştir. Tablo 4'te görüldüğü gibi kadın ve erkek eğitimcilerin okuma motivasyonlarında sadece "benlik" alt faktöründe anlamlı farklılık saptanmıştır ($t= 2.69, p< .05, d=.33$). Bu sonuca göre kadınların benlik alt faktöründen aldıkları puanlar (Ort.= $3.95\pm.66$), erkeklerinkinden (Ort.= $3.73\pm.68$) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, salgın sürecinde eğitimcilerin okuma davranışlarındaki eğilimleri ve motivasyonlarının ne yönde etkilendiğine dair veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin salgın sürecinde eğitim öğretim sürecini devam ettiren eğitimcilerin meslekleri gereği sıkça başvurdukları okuma eylemlerinin süreçten nasıl etkilendiğini görmek açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, eğitimcilerin büyük çoğunluğunun (%44.5) salgın öncesi dönemle aynı düzeyde diğer bir kısmının (%38.6) ise salgın öncesinden daha fazla okuduğu belirlenmiştir. Salgın öncesi döneme göre daha az okuduğunu belirtenlerin oranı (%16.9) ise görece düşük kalmaktadır. Bu da salgın sürecinde eğitimcilerin önemli bir kısmının okuma sıklıklarında değişiklik olduğunu göstermektedir. Ancak bu değişikliğin önemli bir kısmı olumlu yönde görülmekle beraber genel bağlamda eğitimcilerin yaklaşık yarısının okuma sıklıklarında herhangi bir değişiklik olmaması dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Oysaki okuma motivasyonunu en fazla etkileyen faktörler arasında bilgi edinme çabasının yanı sıra günlük rutin çalışma ve hizmet hayatının stres ve sıklığından başka bir kurgu dünyaya geçerek kurtulma çabası da yer almaktadır (Arp ve Johnson, 2006). Bu bağlamda da salgın sürecinde evde kalan insanların daha kaliteli vakit geçirmek için kitaplara yönelmelerini beklemek gerçekçi bir beklenti olacaktır. Ancak bulgular gösteriyor ki daha fazla okuyanların oranı ancak %38.6 ile sınırlı kalmıştır. Buradan okumanın genel bir yaşam tarzı ve alışkanlık gerektiren bir beceri olduğu ve genel olarak düzenli okuma alışkanlığının toplum içerisinde kazanılmamış olması (Arıcı, 2018; Karatay, 2014) bu araştırmanın örnekleminde bulunan bazı eğitimciler için de geçerli olabilir. Alanyazın incelendiğinde ise Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan farklı branşlardan öğretmenlerin salgın sürecindeki okumaya yönelik tutumlarını inceleyen Kaya, Kaya ve Bindak (2020) ise salgın sürecinde öğretmenlerin kitap okumaya daha çok yöneldiklerini belirlemişlerdir. İki çalışma arasında ortaya çıkan farkın örnekleme grubundan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Nitekim Kaya, Kaya ve Bindak'ın (2020) çalışmasının örnekleme grubu sadece öğretmenlerden oluşurken bu çalışmada öğretmenlerin yanı sıra akademisyenler de araştırma grubu içerisinde yer almaktadır. Akademisyenlerin öğretmenlere oranla görevleri icabı araştırmalarını, projelerini devam ettirebilmek adına okuma eylemini daha sık gerçekleştirmeleri beklenir. Bu sebeple de salgın döneminde öğretmenlere oranla okuma sıklıklarında çok fazla değişiklik olmadığı düşünüldüğünden çalışmalar arasındaki bu farkın şaşırtıcı olmayan bir sonuç olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada eğitimcilerin çoğunluğunun kâğıt baskıdan okumayı tercih ettiği ortaya çıkmıştır. Bu durum mevcut alanyazın ile paralellik göstermektedir (Elkatmış, 2018, Uzun ve Çelik, 2020). Her ne kadar son yıllarda gelişen teknolojilerle birlikte ortaya çıkan elektronik kitap okuma olanakları artmış olsa da insanların özellikle ders çalışma, öğrenme amaçlı ve/veya uzun süreli okuma gerektiren durumlarda kâğıt baskıyı tercih ettikleri bilinmektedir (Baron, 2015; Brooks, 2011). Birçok profesyonel meslek çalışanı da altını çizebilme, not alma, oklar gibi gerekli işaretlemeleri yapabilme, post-it ekleyebilme gibi özellikleri için kâğıt baskı okumayı tercih ettiklerini belirtmektedir (Baron, 2013; Bean ve Harper, 2009; Cheng ve Haagen, 2015). Alışkanlık faktörü bir kenara bırakılsa da gözde yorgunluk, bulanıklık gibi komplikasyonlar sebebiyle (Brooks, 2011; Chu, Rosenfield, Portello, Benzoni ve Collier, 2011) ekrandan okuma kâğıt baskıdan okumaya kıyasla daha az tercih edilmektedir. Bu duruma yetişkinlerde hem akademik okumalarında hem de akademik amaçlı olmayan okumalarında sıkça rastlanmaktadır (Baron, 2013). Hatta üniversite öğrencilerinin akademik dergi makaleleri de dâhil birçok metnin çıktısını alma eğiliminde oldukları ortaya konmuştur (Moje ve Dillon, 2006; Stoop, Kreutzer ve Kircz, 2013). Bazı çalışmalarda katılımcıların okumaya ne kadar zaman ayıracıklarına karar vermekte özgür bırakıldıklarında, ekran koşullarında okumaya daha az zaman ayırdıkları ve anlama seviyelerinin düştüğü de belirtilmektedir (Ackerman ve Goldsmith, 2011; Mangen, Walgermo ve Brønning, 2013).

Çalışmanın bulguları eğitimcilerin en çok kurgusal ve akademik metinleri, en az ise şiir türünde okuduklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgular mevcut alanyazınla örtüşmektedir. Batı'da 17. yüzyıla kadar en çok kutsal metinlerin okunduğu bilinmektedir (Street ve Street, 1984; Ong, 2015). Matbaanın yaygınlaşması, sanayileşmenin gelişmesi, modern şehirlerin oluşması ile de kutsal kitaplar dışındaki türlere de zamanla talep artmıştır. Üzücüdür ki birçok okuma anlama çalışmasında metin türüne değinilmemiştir (Lesaux, Koda, Siegel ve Shanahan, 2008). Metin türü olarak çalışmalar en çok roman ve kurgusal metinlerin okunduğunu; en az ise ansiklopedi ve şiir okuma sıklığını ortaya koymaktadır (Arıcı, 2008; Arıcı, 2018 Karatay, 2014, Kolaç ve Özer, 2018). Buna ek olarak ABD ve İngiltere gibi ülkelerde de en popüler e-kitap türü de roman ve diğer kurgusal metinler olarak tercih edilmektedir (Baron, 2015).

Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç ise COVID-19 sürecinde, öncesine göre daha çok okuduğunu belirten eğitimcilerin "benlik", "yeterlilik" ve "diğer alanlarda başarı" alt faktörlerinde okuma motivasyonlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğudur. Bu bakımdan okumayı bir parçası olarak gören, kendini iyi bir okuyucu kabul eden ve farklı alanlarda başarılı olmak amacıyla okumalar yapan (Shutte ve Malouff, 2007) eğitimcilerin salgın sürecini kendilerini geliştirmek adına bir fırsat olarak değerlendirdiklerini söyleyebiliriz. Ancak "tanınma" boyutunda bir fark çıkmaması dikkat çeken bir sonuçtur. Motivasyon kaynağı okuma performansının diğerleri tarafından bilinmesi veya iyi bir okuyucu olarak kabul görmesi olan eğitimcilerin yani dışsal unsurların motive ettiği eğitimcilerin sosyal yaşamdan uzak evlerde geçirilen

bu süreçte okuma etkinliklerinde artış olmaması sürecin etkisini göstermesi açısından önemlidir. Zira Ürün-Karahan'ın (2015) salgın öncesinde öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada adayların okuma motivasyonlarının tüm alt boyutlarında yüksek puanlara sahip olduklarını belirlemiştir. Bu bakımdan salgın sürecinde tanınma, bilinme gibi eğitimcileri okuma konusunda motive eden unsurların anlamını kısmen kaybettiğini söyleyebiliriz.

Bu çalışmada, okuma motivasyonunun alt alanlarından sadece yeterlilik alanında akademisyenlerin puanlarının öğretmenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Birçok meslek, iş ile ilgili daha çok okuma gerektiren meslekler olarak ortaya çıkmaktadır, akademisyenlik de bunlar arasında yer almaktadır. Batı'da çokça sayıda meslek, genel eğitim seviyesinin artmasıyla daha fazla kazanç sağlamaktadır (Brooks, 2011). Buna bağlı olarak da bireylerin okuma edinimi mesleki gelişim amaçlı mı yoksa iş gereği olmayan konu ve zamanlarda mı gerçekleştirdikleri kriteri öne çıkmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar uzlaşından uzak sonuçlar ortaya koymaktadır. Çalışmada okuma motivasyonunun diğer alt alanlarında (benlik, tanınma ve diğer alanlarda başarı) meslek gruplarına göre anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum her iki meslek grubunun da bu alanlarda benzer düzeylerde motivasyona sahip olduğunu göstermektedir. Dünyanın birçok yerinde çeşitli çalışmalarda öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yeterince kitap okumadığı belirlenmiştir. Hatta kendisi kitap okumayan öğretmenlerin çocuklara nasıl iyi örnek olacağı ve kendilerinde var olmadığı düşünülen kitap sevgisini nasıl aşılayacakları sorgulanmıştır (Applegate ve Applegate, 2004; Nathanson, Pruslow ve Levitt, 2008). Türkiye'de de durum benzer özellikler göstermektedir (Ungan, 2008; Yılmaz, 2007). Öte yandan öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmalarda adayların okumaya yönelik olumlu tutumlara sahip olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Duman ve Gökmen, 2018; Ögeyik ve Akyay, 2009). Ayrıca çok eskilerden günümüze kadar hemen her kültür ve tabakada okumanın insanları etkilemek için gerçekleştirilen bir beceri olarak algılanması (Baron, 2015; Janks, 2009; Street ve Street, 1984), meslekler arasında fark görülmemesinin bir nedeni olabilir. Birçok okuyucunun, saygınlık sağladığını ya da sosyal sınıf olarak yükselmesine yardımcı olduğunu düşündüğünden okuma eylemini gerçekleştirdiği bilinmektedir.

Bu çalışmadaki diğer bir sonuç ise eğitimcilerin okuma motivasyonu cinsiyete göre sadece benlik alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı düzeyde fark göstermektedir. Nitekim alanyazında da benzer bulguların olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının okuma motivasyonunu inceleyen Şahin (2019) de çalışmasında cinsiyete göre sadece benlik alt boyutunda kadınlar lehine anlamlı farka ulaşmıştır. Ancak Ürün-Karahan (2015) ise öğretmen adaylarına yönelik yaptığı çalışmasında okuma motivasyonlarının tüm alt boyutlarında kadınlar lehine anlamlı farka ulaşmıştır. Bu bakımdan, kadınların okuma motivasyonlarında benlik alt faktörünün ön plana çıkmasında özellikle kadınların yıllardır toplumda kendilerini var etme ve görünür kıl-

ma çabalarının etkisi olabileceği düşünülmektedir. Zira uzun yıllar eğitim öğretime katılma sürecinde bile erkeklere oranla çok daha geri planda kalmış olan kadınların kendilerini geliştirmeleri için okumayı önemli bir araç olarak görmeleri mümkündür. Bununla birlikte okuma çalışmalarında cinsiyetin etkisi oldukça fazla çalışılan bir konudur, ancak ortaya konan bulgular tartışmalıdır. Alanyazında genel olarak kadınların erkeklere oranla özellikle boş zamanlarında daha fazla okudukları çokça sayıda çalışma ile ortaya konmuştur (Guzzetti, 2002; Marshall, 2000; Moffitt ve Wartella, 1992). Okuma başarısında da kadınların erkeklerden daha başarılı olduklarını tespit eden çalışmalar mevcuttur (Ebrahimi ve Javanbakht, 2015; Ergül, 2012; Gökçe-Sarıpınar ve Erden, 2010; Marks, 2016; Shiel ve Eivers, 2010). Ancak bazı çalışmalarda okuma motivasyonu yüksek olan erkeklerin okuma motivasyonu düşük olan kadınlardan daha yüksek okuma başarısı elde ettikleri tespit edilmiştir (Guthrie ve Wigfield, 2001). Erkeklerin ilgilerini çeken konularda daha yüksek okuma başarısı elde ettiklerini bulgularan çokça çalışma da vardır (Carrell ve Wise, 1998; Kerswill, 2007; LeLoup, 1993). Diğer yandan cinsiyetin anlamlı bir fark yaratmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Holmes ve Allison, 1986, Lonigan ve Whitehurst, 1998; Pennington ve Olson, 2005). Bunlara ek olarak okuma ve okuryazarlık aktivitelerinin kültürel olarak kadını ya da kadınlara daha uygun olarak düşünüldüğünü ortaya koyan, özellikle batı kaynaklı çokça sayıda çalışmaya da rastlanmaktadır (Alexander ve Fox, 2010; Irwin, 2003; Li, 2010; Smith ve Wilhelm, 2004).

Eğitimcilerin COVID-19 salgın sürecindeki okuma motivasyonlarının incelendiği bu çalışmada, eğitimcilerin çoğunun salgın öncesine göre aynı ve daha fazla düzeyde okuduğu tespit edilmiştir. Daha çok kurgusal, bilimsel ve düşünce yazıları tercih edilirken, kişisel gelişim ve şiir türünün daha az tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitimcilerin kâğıt baskı türünü daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir. Akademisyenlerin yeterlilik alanındaki okuma motivasyonları öğretmenlerden daha yüksek bulunurken, kadınların benlik boyutundaki okuma motivasyonlarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının, hem COVID-19 salgın sürecinin yansımalarını görmek hem de alanda çok az çalışılan yetişkin okuma motivasyonu konusuna veri sağlamak açısından literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi alanlarındaki politika yapıcılara ve uygulayıcılara önemli bir bilgi kaynağı olabilecek niteliktedir. Bununla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Bunlardan ilki akademisyen ve öğretmenlerin çalıştıkları kurum türü, branş ve unvanları bu çalışma kapsamında ele alınmamıştır. Gelecek çalışmalarda bu değişkenlerin ele alınarak farklılıkların incelenmesi önerilebilir. Ayrıca bu çalışma sadece kesitsel bir tarama çalışmasıdır, pandemi sürecinin etkilerini görmek açısından boylamsal, hatta nitel desende çalışmaların yürütülmesi ile daha kapsamlı bilgilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- ACKERMAN, R. ve Goldsmith, M. (2011). Metacognitive regulation of text learning: On screen versus on paper. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 17(1), 18.
- ALEXANDER, P. A. ve Fox, E. (2010). Adolescents as Readers. In M. L. Kamil, P. D. Pearson, P. Afflerbach, & E. B. Moje (Eds.), *Handbook of reading research*, Vol. IV. (pp. 157-176). New York: Routledge.
- ALTUNEL, M. (2020). 5 soru: Koronavirüs (Covid-19) salgının eğitim ve öğretmenlere etkisi. Erişim adresi: <https://www.setav.org/5-soru-koronavirus-covid-19-salgininin-egitim-ve-ogretmenlere-etkisi/>
- APPLEGATE, A. ve Applegate, M. (2004). The Peter Effect: Reading habits and attitudes of pre-service teachers. *The Reading Teacher*, 57, 554-563.
- ARI, E. ve Demir, M. K. (2013) İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 116-128.
- ARICI, A. F. (2018). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- ARICI, A. F. (2008). Pre-service teachers' reading tendencies. Implications for promoting reading,... *American Journal of Applied Sciences*, 5(6), 645-652.
- ARP, T. R. ve Johnson, G. (2006). *Perrine's literature: structure, sound and sense fiction*. United States of America: Thomson Wadsworth Boston.
- ASLAN, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85), 35-41.
- ATKINSON, J. W. (1958). *Motives in fantasy, action and society*. Princeton, New Jersey: Van Nostrand Company.
- BAIRD, K. E. (2020). Caring for educators is the first step in serving students. Erişim adresi: <https://thejournal.com/articles/2020/05/19/caring-for-educators-is-the-first-step-in-serving-students.aspx>.
- BARKER, C., Pistrang, N. ve Elliott, R. (2002). *Research methods in clinical psychology* (2nd ed.). Chichester: John Wiley & Sons.
- BARON, N. S. (2013). Reading in print versus onscreen: better, worse, or about the same. In D Tannen & AM Trester (Eds.). *Discourse 2.0: Language and new media* (pp. 201-224). Washington, DC: Georgetown University Press.
- BARON, N. S. (2015). *Words onscreen: The fate of reading in a digital world*. USA: Oxford University Press.
- BETEİLLE, T., Ding, E., Molina, E., Pushparatnam, A. ve Wilichowski, T. (2020). Three principles to support teacher effectiveness during COVID-19. *World Bank*. <https://doi.org/10.1596/33775>
- BLYSETH, A. R. (2015). A phenomenological study of adult reading motivation. Liberty University (Unpublished Doctoral Dissertation), Lynchburg, VA.

- BOL, D., Giani, M., Blais, A. ve Loewen, P. T. (2020). The effect of COVID-19 lockdowns on political support: Some good news for democracy? *European Journal of Political Research*. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12401>
- BROOKS, G. (2011). Adult literacy (age 18 and beyond). In M. L. Kamil, P. D. Pearson, E. B. Moje, P. P. Afflerbach (Eds). *Handbook of reading research*, Vol. IV (pp. 177-196). London and New York: Routledge.
- CARRELL, P. L. ve Wise, T. E. (1998). The relationship between prior knowledge and topic interest in second language reading. *Studies in second language acquisition*, 20(03), 285-309.
- CHENG, F. ve Haagen, L. (2015) Mobilizing the Middle Kingdom: Bringing M-Learning to High Schools. In: Zhang Y. (eds) *Handbook of mobile teaching and learning* (pp. 457-485). Berlin, Heidelberg: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-54146-9_70
- CHU, C., Rosenfield, M., Portello, J. K., Benzoni, J. A. ve Collier, J. D. (2011). A comparison of symptoms after viewing text on a computer screen and hardcopy. *Ophthalmic and Physiological Optics*, 31(1), 29-32.
- ÇAKIN, M. ve Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- DANİEL, J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*. <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>
- DEMİR ÖZTÜRK, E., Kuru, G. ve Demir Yıldız, C. (2020). COVID-19 pandemi günlerinde anneler ne düşünür çocuklar ne ister? Anne ve çocukların pandemi algısı. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 204-220.
- DE VAUS, D. (2002). *Surveys in social research*. Routledge.
- DUMAN, B. ve Gökmen, T. (2018). Öğretmen adaylarının okumaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 13-22.
- EBRAHİMİ, S. ve Javanbakht, Z. O. (2015). The Effect of Topic Interest on Iranian EFL Learners' Reading Comprehension Ability. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 2(6), 80-86.
- ELKATMIŞ, M. (2020). Sınıf öğretmenlerinin ekran okumaya yönelik görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 203-222.
- ERGÜL, C. (2012). Okumada güçlük yaşayan öğrencilerin okuma performanslarının öğrenme güçlüğü riski açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2), 101-110.
- FRAENKEL, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education (8th ed.). New York: Mc Graw Hill.
- GÖKÇE-SARIPINAR, E. ve Erden, G. (2010). Okuma güçlüğünde akademik beceri ve duyu-sal-motor işlevleri değerlendirme testlerinin kullanılabilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 56-66.

- GÜNAY, V. D. (2008). Neyi, nasıl okuruz ya da okumalıyız?. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 2, 1-13.
- GÜNGÖRER, F. (2020). Covid-19'un toplumsal kurumlara etkisi. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 393-428.
- GUTHRIE, J. T. ve Wigfield, A. (2000). Engagement ve motivation in reading. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, ve R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research* (Vol. III, pp. 403-422). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- GUTHRIE, J. T. ve Humenick, N. M. (2004). Motivating students to read: Evidence for classroom practices that increase reading motivation. In: P. McCardle & V. Chhabra (Eds.), *The voice of evidence in reading research* (pp. 329-354). Baltimore, MD: Brookes.
- HALE, T., Angrist, N., Kira, B., Petherick, A., Phillips, T. ve Webster, S. (2020). Variation in government responses to COVID-19. Erişim adresi: <https://www.bsg.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-05/BSG-WP-2020-032-v6.0.pdf>.
- HOLMES, B. C. ve Allison, R. W. (1986). The effect of four modes of reading on children's comprehension. *Literacy Research and Instruction*, 25(1), 9-20.
- IRWIN, N. (2003). Personal constructs and the enhancement of adolescent engagement in reading. *Support for Learning*, 18, 29-34.
- JANKS, H. (2009). *Literacy and power*. NY: Routledge.
- KARATAY, H. (2014). *Okuma eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- KAYA, A. i., Kaya, A. ve Bindak, R. (2020). COVID-19 salgın sürecinde öğretmenlerin kitap okuma tutum ve davranışlarının incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 737-75.
- KERSWILL, P. (2007). Social class. In C. Llamas, & P. Stockwell (Eds.), *The Routledge Companion to Sociolinguistics* (pp. 51-61). London: Routledge.
- KOÇ, M., Demirbilek, M. ve İnce, E. Y. (2015). A Needs Assessment for Academicians' Professional Development. *Education & Science*, 40(177).
- KOÇOĞLU, E., Ulu Kalın, Ö., Tekdal, D. ve Yiğen, V. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye'deki eğitime bakış. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(65), 2956-2966.
- KOLAÇ, E. ve Özer, H. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî ürünlerin kullanımı ve değer aktarımındaki katkularına yönelik öğretmen adaylarının görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2629-2655.
- KONAN, N. ve Oğuz, V. (2013). Öğretmenlerin okuma alışkanlıkları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 87-103 .
- KURNAZ, E. ve Serçemeli, M. (2020). COVID-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 262-288.
- KURNAZ, H. ve Yıldız, N. (2015). Ortaokul öğrencilerinin okuma motivasyonlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *TSA*, 19(3).

- LELOUP, J. W. (1993). The effect of interest level in selected text topics on second language reading comprehension. The Ohio State University (Unpublished Doctoral Dissertation), Ohio.
- LESAUX, N. K., Geva, E., Koda, K., Siegel, L. S. ve Shanahan, T. (2008). Development of literacy in second language learners. In Diane August & Timothy Shanahan (Eds.), *Developing reading and writing in second language learner* (pp. 27-60). New York/Abingdon: Routledge.
- Lİ, G. (2010). The role of culture in literacy, learning, and teaching. In M. L. Kamil, P. D. Pearson, P. Afflerbach, & E. B. Moje (Eds.), *Handbook of reading research*, Vol. IV. (pp. 515-538). New York: Routledge.
- MANGEN, A., Walgermo, B. R. ve Bronnack, K. (2013). Reading linear texts on paper versus computer screen: Effects on reading comprehension. *International Journal of Educational Research*, 58, 61-68.
- MARKS, G. N. (2016). The relative effects of socio-economic, demographic, non-cognitive and cognitive influences on student achievement in Australia. *Learning and Individual Differences*, 49, 1-10.
- MARSHALL, J. (2000). Research on response to literature. In M.L. Kamil, P.B. Mosenthal, P.D. Pearson & R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research* (Vol. 3, pp. 381-402). Mahwah, New Jersey: Erlbaum.
- MASLOW, A. (1970). *Motivation and personality*. USA: Harper & Row Publisher.
- MOFFITT, M. A. ve Wartella, E. (1992). Youth and reading: A survey of leisure reading pursuits of female and male adolescents. *Reading Research and Instruction*, 31, 117.
- MOJE, E. B. ve Dillon, D. R. (2006). Adolescent identities as demanded by science classroom discourse communities. In D. E. Alvermann, K. A. Hinchman, D. W. Moore, S. F. Phelps, & D. R. Waff (Eds.), *Reconceptualizing the literacies in adolescents' lives* (2nd ed., pp. 85-106). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- NADEEM, S. (2020). Coronavirus COVID-19: Available free literature provided by various companies, journals and organizations around the world. *Journal Of Ongoing Chemical Research*, 5(1), 7-13. doi:10.5281/zenodo.3722904.
- NATHANSON, S., Pruslow, J. ve Levitt, R. (2008). The reading habits and literacy attitudes of in-service and prospective teachers: Results of a questionnaire survey. *Journal of Teacher Education*, 59(4), 313-321.
- ODABAŞ, H., Odabaş, Z. ve Binici, K. (2020). Dijital bilgi kaynakları ve ortamlarının üniversite öğrencilerinin okuma davranışlarına etkileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(227), 89-116.
- ONG, W. J. (2013). *Orality and literacy*. London: Routledge.
- ÖGEYİK, M. C. ve Akyay, E. (2009). Investigating reading habits and preferences of student teachers at foreign language departments. *The International Journal of Language Society and Culture*, 28, 72-78.

- ÖZCAN, H. Z., Batur, Z. ve Sağcan, Y. C. (2019). Ortaokul öğrencilerinin okuma eğilimlerinin incelenmesi. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 33-55.
- ÖZDEN, M. (2018). Niçin okumuyoruz? *Tarih Okulu Dergisi*, 11(35), 299-313.
- ÖZER, M. (2020). Educational policy actions by the ministry of national education in the times of COVID-19. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129.
- PENNINGTON, B.F. ve Olson, R.K. (2005). Genetics of dyslexia. In M.J. Snowling & C. Hulme (Eds.), *The science of reading: A handbook* (pp. 453-472). Oxford: Blackwell.
- SCHIEFELE, U., Schaffner, E., Möller, J. ve Wigfield, A. (2012). Dimensions of reading motivation and their relation to reading behavior and competence. *Reading Research Quarterly*, 47(4), 427-463.
- SCHUTTE, N. S. ve Malouff, J. M. (2007). Dimensions of reading motivation: Development of an adult reading motivation scale. *Reading Psychology*, 28(5), 469-489.
- SEVER, S., Karagül, S. ve Doğan Güldenoğlu, B. N. (2017). Öğretmenlerin okuma kültürü düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 47-69.
- SHARMA, A. K. ve Singh, S. P. (2005). Reading habits of faculty members in natural sciences: A case study of the University of Delhi. *Annals of Library and Information Studies*, 52, 119-123.
- SHIEL, G. ve Eivers, E. (2010). Comparative international studies of reading literacy: current approaches and future directions. In J Hoffman (ed.). *The routledge international handbook of English, language and literacy teaching* (pp. 425-437). London: Routledge.
- SMİTH, M. ve Wilhelm, J. D. (2004). "I just like being good at it": The importance of competence in the literate lives of young men. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 47(6), 454-461.
- STREET, B. V. ve Street, B. B. (1984). *Literacy in theory and practice* (Vol. 9). Cambridge University Press.
- ŞAHİN, N. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının okuma motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 393-423.
- ŞENGÜL BİRCAN, T. (2017). Tarih öğretmeni adaylarının okuma alışkanlıkları üzerine bir inceleme. *Journal of World of Turks*, 9(1), 25-40.
- T. C. SAĞLIK BAKANLIĞI. (2020). COVID-19 Durum Raporu Türkiye. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 08.08.2020.
- TABACHNİCK, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.
- UNGAN, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 218-228.
- UZUN, Y. ve Çelik, G. (2020). Akademisyenlerin okuryazarlık algısındaki değişimler. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1134-1156.

- ÜRÜN KARAHAN, B. (2015). Öğretmen adaylarının okumaya yönelik motivasyonlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Kafkas Üniversitesi örneği). *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, 10(11), 1569-1586.
- VELAVAN, T. P. ve Meyer, C. G. (2020). The COVID-19 epidemic. *Tropical Medicine and International Health*, 25(3), 1-3. <https://doi.org/10.1111/tmi.13383>
- WİGFİELD, A. ve Asher, S. R. (1984). Social and motivational influences on reading. In Pearson, P. D., Barr, R., Kamil, M. L., & Mosenthal, P. (Eds.), *Handbook of reading research* (pp. 423-452). New York, NY: Longman.
- WHO. (2020). Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). Erişim adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>
- YILDIZ, M., Yıldırım, K., Ateş, S. ve Çetinkaya, Ç. (2013). Yetişkin okuma motivasyonu ölçeğinin Türkçe uyarlaması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 348-359.
- YILDIZ, M. ve Aktaş, N. (2015). Okuma motivasyonu ve okumaya adanmışlık ölçeği: Türkçeye uyarlama çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1349-1365.
- YILMAZ, B. (2007). *Okuma alışkanlığı ve öğretmen. okuma kültürü ve okullarda uygulama sorunları toplantısı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ZHENG, Y., Ma, Y., Zhang, J. ve Xie, X. (2020). COVID-19 and the cardiovascular system. *Nat Rev Cardiol*, 17, 259-260. <https://doi.org/10.1038/s41569-020-0360-5>
- ZU, Z., Jiang, M., Xu, P., Chen, W., Ni, Q. Lu, G. ve Zhang, L. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19): A perspective from China. *Radiology*, 296, E15-E25. <https://doi.org/10.1148/radiol.2020200490>